

PROVET I ORTODOX RELIGION 21.9.2018 BESKRIVNING AV GODA SVAR

Examensämnets censorsmöte har godkänt följande beskrivningar av goda svar.

Religionsundervisningens centrala uppgift är att stödja den studerandes allmänbildning i fråga om religioner och livsåskådningar. I religionsundervisningen sätter sig den studerande in i olika religioner och religiositet som fenomen samt religionslöshet. I den ortodoxa religionsundervisningen fördjupar sig den studerande i den ortodoxa kyrkans och kristendomens olika utvecklingskedan. Undervisningen omfattar också den ortodoxa kyrkans viktigaste principer när det gäller lära och etik. Dessutom går den studerande igenom andra betydelsefulla kyrkor och religioner. Religionerna granskas som en del av kulturen, kulturtraditionen och samhället samt individens och samfundets liv.

I provet i religion bedöms examinandens kännedom om sakinnehållet i lärokursen i religion samt hur sakligt och exakt centrala begrepp i olika religioner och livsåskådningar används. Dessutom bedöms examinandens förmåga att tillämpa, analysera och bedöma kunskap om religioner och livsåskådningar. I bedömningen fästs även uppmärksamhet vid kunskapshandling och framställningssätt. Ett lyckat svar är i enlighet med uppgiften, flytande och strukturellt enhetligt. Det visar att examinanden har ett självständigt grepp om olika religioner och livsåskådningar och vad de står för samt har en förmåga att utveckla resonemanget och analytiskt bedöma frågor ur flera olika synvinklar. Sakinnehåll, motiverade ställningstaganden och åsikter ska tydligt hållas isär från varandra i svaren.

Provet i religion består av nio uppgifter, av vilka examinanden ska besvara fem. Provet omfattar två delar. Del I innehåller sex uppgifter. Varje uppgift ger 0–20 poäng. Del II innehåller tre uppgifter, som ger 0–30 poäng per fråga. Av uppgifterna i del I kan man besvara tre, fyra eller fem, av uppgifterna i del II högst två. Det maximala antalet poäng i provet är 120. För att nå detta poängantal måste examinanden besvara tre uppgifter i del I och två uppgifter i del II.

Provet innehåller uppgifter av olika karaktär och svårighetsgrad. En del av uppgifterna förutsätter ett koncentrerat och kort svar, en del att man behärskar stora ämnesområden och svarar i essäform. Uppgifterna kan innehålla material som texter, bilder, videor, kartor, diagram, tabeller och statistik. Innehållet i materialet bör utnyttjas, tillämpas och bedömas på ett sakligt sätt. I regel bör man hänvisa till materialet i svaret. Uppgifterna kan innehålla begränsningar i fråga om teckenmängd. I detta fall är det fråga om den rekommenderade maximal längden för svaret. Då sänks inte vitsordet för svaret om teckenmängden underskrids, ifall sakinnehållet är tillräckligt och framställningen tydlig. En stor överskridning av teckenmängden sänker vitsordet på det sätt som för varje uppgift anges i beskrivningarna av goda svar.

I provet i religion bedöms examinandens faktakunskaper, hantering av informationen och framställningssätt. I fråga om faktakunskaper bedöms examinandens kännedom om sakinnehållet i lärokursen i religion samt hur sakligt och precist centrala begrepp som berör religioner och livsåskådningar används. I svaren bedöms också hur innehållet i svaret motsvarar uppgiften och hur väl avgränsat svaret är. I alla uppgifter är det viktigt att svaret motsvarar uppgiften. Om uppgiften förutsätter till exempel jämförelse, fästs också vikt vid detta i bedömningen. En stor faktamängd är inte till fördel om fakta är oväsentliga för uppgiften. Sakfel och en felaktig användning av begrepp sänker vitsordet.

I fråga om hanteringen av informationen bedöms examinandens förmåga att presentera, analysera, bedöma och tillämpa kunskap om livsåskådningar. Uppmärksamhet fästs särskilt vid hur övertygande synpunkterna är, hur de motiveras och hur ämnet problematiseras. Ett lyckat svar visar att examinanden självständigt behärskar sin kunskap om religioner och livsåskådningar och kan hantera den utifrån tidigare erhållna fakta och behandla religionsfrågor på ett analytiskt sätt ur olika synvinklar. Dessutom ska fakta vara klart avskilda från motiverade ställningstaganden och åsikter.

I fråga om framställningssättet bedöms svarets konsekvens, helhet och stilistiska smidighet. Flytande och vårdad svensk sakprosa värderas i svaret. Upprepningar och ett otydligt eller oredigt framställningssätt sänker vitsordet.

I fråga om faktakunskaper presenteras de mer detaljerade kriterierna separat för de olika uppgifterna. Beskrivningen av svarens kvalitet är inriktad på två nivåer: ett gott svar, som motsvarar cirka 50 procent av hela poängtalet, och ett berömligt svar, som avser cirka 80 procent av poängtalet. I uppgifter med många delar fastställs poängen separat för de olika delarna, ifall inte annat sägs i uppgiften. Ifall uppgiften består av ovanligt många delar ges särskilda direktiv för poängsättningen. I fråga om omfattande essäuppgifter är beskrivningarna av ett gott svar alltid endast riktgivande. De innehåller i första hand element som är centrala i gymnasiekurserna, men utöver dem kan examinandens svar innehålla andra väsentliga aspekter.

Allmänt taget är ytterligheterna i fråga om faktakunskaper de svar som över huvud taget inte innehåller fakta och begrepp som är väsentliga för ämnesområdet, och de svar som visar en utmärkt behärskning av ämnesområdet. Utmärkande för det sistnämnda är till exempel att de begrepp som är väsentliga för ämnesområdet har använts på ett sakkunnigt och naturligt sätt och att de fakta som presenteras i svaret är mångsidiga och precisa. Mellan dessa ytterligheter ligger ett så kallat gott svar, som innehåller en del väsentliga aspekter på ämnesområdet och där användningen och definitionen av begreppen i huvudsak är sakliga. Ett sådant svar kan också innehålla enstaka sakfel.

I allmänhet följer faktakunskaperna, hanteringen av informationen och framställningssättet varandra åt, eftersom gestaltning av fakta som är väsentliga för helheten, användning av sakenliga begrepp, konsekvens i argumentationen och stilistisk smidighet hör ihop. I det följande ges allmänna riktlinjer som åskådliggör olika faktorer som bör beaktas vid bedömningen av i första hand hanteringen av informationen och framställningssättet.

De svagaste svaren är stilistiskt oklara, ostrukturerade och besvarar uppgiften endast delvis eller inte alls. I sådana svar utnyttjar man inte materialet och framförda synpunkter motiveras inte vederhäftigt. Sådana svar ger i regel under en fjärdedel av hela poängtalet.

Under hälften av hela poängtalet ger också sådana svar som presenterar ett eller flera fakta och begrepp som är väsentliga för ämnet men som är ostrukturerade och stilistiskt oklara. Sådana svar kan också innehålla upprepningar, överdrifter, ohållbara motiveringar och uppräkningslistor.

Ett gott svar motsvarar i bedömningen cirka hälften av hela poängtalet. Ett sådant svar besvarar i huvudsak uppgiften och innehåller flera väsentliga fakta och synpunkter på ämnet. Examinanden har åtminstone till vissa delar utnyttjat det material som hör till uppgiften, och svaret innehåller tillämpning och utveckling av fakta. Svaret visar en strävan att strukturera och motivera. Svaret kan ändå delvis vara ostrukturerat och uppräknande och motiveringarna kan vara ytliga.

Ett berömligt svar motsvarar cirka 80 procent av hela poängtalet. I ett sådant svar har examinandena lyckats skapa en konsekvent helhet av flera fakta och synpunkter som är väsentliga för ämnet. Svaret motsvarar uppgiften och språket är vårdat. De motiveringar som framförs är tydliga och mångsidiga, och fakta tillämpas och analyseras trovärdigt.

Svar som når de allra högsta poängen utmärks utöver de nämnda aspekterna av en djup förståelse av ämnesområdet och en förmåga att sätta in fakta i större sammanhang. Examinanden har utnyttjat material som hör till uppgiften på ett insiktsfullt sätt och relaterat dem till varandra. Svaren är välmotiverade och argumenterade helheter. De kan också innehålla fyndiga och överraskande synpunkter och öppningar mot alternativa sätt att närma sig problemet.

Bedömning av det digitala studentexamensprovet i religion

Poängtal	under 25 %	25–50 %	50 %, gott svar	80 %, berömligt svar	över 80 %
Faktakunskaper: kunskap om fakta- innehållet enligt läroplanen, kor- rekt och precis användning av begrepp, överensstämmelse mellan innehåll och uppgift samt avgränsning av svaret	innehåller väldigt lite eller ingen för äm- nesområdet relevant kun- skap och väl- digt få eller inga för äm- nesområdet relevanta begrepp	ett eller flera för ämnesom- rådet relevanta fakta och begrepp pre- senteras	innehåller flera för ämnes- området rele- vanta fakta, användningen och defini- tionerna av begrepp är huvudsakligen korrekt; svaret kan innehålla enstaka fakta- fel (noggrann- nare kriterier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar)	visar berömliga insikter i äm- nesområdet; begrepp an- vänds sakkun- nigt och natur- ligt, och de kunskaper som presenteras i svaret är mångsidiga och exakta (nog- grannare krite- rier för enskilda uppgifter ges i beskrivningen av goda svar)	visar djuplo- dande förstå- else av ämnes- området och förmåga att koppla kun- skapen till vi- dare samman- hang
Hantering och presentation av kunskap: examinandens förmåga att pre- sentera, analy- sera, utvärdera och tillämpa kunskap; pre- sentationen be- döms med tanke på svarets följdrik- tighet, enhetlighet och stilistiska smidighet	stilistiskt osamman- hängande och ostrukturerat; motsvarar endast delvis eller inte alls uppgiften; materialet har inte utnyttjats och de fram- lagda stånd- punkterna har inte motiverats adekvat	ostrukturerat och stilistiskt osamman- hängande; kan innehålla upp- repningar, överdrifter, icke trovärdiga motiveringar och vara ka- talogartat	motsvarar huvudsakligen uppgiften; flera för ämnes- området rele- vanta fakta och synpunkter presenteras; materialet har utnyttjats till vissa delar och svaret visar tecken på till- lämpning och utveckling av kunskap; det finns en strä- van efter en följdriktig struktur och motiveringar; kan ställvis vara ostruku- rerat och ka- talogartat, motiveringarna kan vara rätt ytliga	flera för uppgif- ten relevanta fakta och syn- punkter har kopplats ihop till en följdriktig helhet; svaret motsvarar upp- giften och är vårdat till sitt språk; de fram- lagda moti- iveringarna är tydliga och mångsidiga; kunskapen tillämpas och utvecklas på ett trovärdigt sätt	materialet har utnyttjats på ett insiktsfullt sätt och olika del- material har ställts i relation till varandra; motiveringarna är övertygande och väl argu- menterade; kan innehålla sinn- rika synpunkter och öppningar till alternativa angreppsvinklar

Del I

1. Påståenden om den ortodoxa kyrkan, andra kyrkosamfund och religioner (20 p.)

Ortodox kyrkohistoria

- 1.1. rätt
- 1.2. fel
- 1.3. fel
- 1.4. rätt

Dogmatik

- 1.5. rätt
- 1.6. fel
- 1.7. rätt
- 1.8. fel

Andra kyrkosamfund och religioner

- 1.9. fel
- 1.10. rätt
- 1.11. rätt
- 1.12. rätt

Kristen etik

- 1.13. rätt
- 1.14. fel
- 1.15. fel
- 1.16. rätt

Den ortodoxa kyrkan i Finland

- 1.17. rätt
- 1.18. fel
- 1.19. fel
- 1.20. rätt

2. Etisk analys (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidigt och insiktsfullt examinanden analyserar händelserna i Bibeln i materialet ur ett kristet etiskt perspektiv.

I ett gott svar (10 p.) kan examinanden tolka den grundläggande principen i berättelsen: syftet med berättelsen är att visa vem som är vår närmaste. Den hjälpbehövande, en judisk man, får inte hjälp av prästerskapet (leviten och prästen) även om vi förväntar oss att de ska verka så som de lär. Hjälpen ges av en främmande människa, en samarier. Under Jesus tid hade samarierna och judarna inte något samröre med varandra och rörde inte vid varandra. Examinanden bedömer gärningen ur dagens perspektiv.

I ett berömligt svar (16 p.) jämför examinanden personerna i berättelsen med dagens aktörer. Hen diskuterar begreppet närmaste på ett djupare plan samt vem som i dagens värld är i

samariernas situation och ger ett exempel på en altruistisk handling.

3. Askens och andlig strävan inom klosterlivet (20 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms för sig.

3.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden diskuterar asketismens uppkomst inom kristendomen.

I ett gott svar (5 p.) beskriver examinanden kort den kristna kyrkans uppkomst under pingen och livet i de första församlingarna. Följande synpunkter ska tas upp: Andligheten och levnadssättet enligt Jesus lärar miste så småningom i betydelse i församlingarna. De kyrkliga tjänsterna blev populära eftersom de innebar makt och respekt. Kyrkan följde inte längre de egna moraliska idealen. Som en följd av detta blev en del besvikna på den allt mer sekulära kyrkan som fjärmade sig från sina principer, och lämnade den. De sökte sig till avlägsna trakter i öknen. Många bosatte sig i öknarna i Egypten och Syrien.

I ett berömligt svar (8 p.) tar examinanden fram följande: Bakgrunden till asketismen och världsfrånvändheten är inte bara den långa traditionen från österns religioner, exempelvis hinduismen och buddhismen, utan också det asketiska levnadssättet i Mellanöstern före kristendomen. Syftet med den kristna asketismen är att komma i en djupare kontakt med Gud. I ett berömligt svar nämner examinanden kända egyptiska eremiter, såsom Antonios Eremiten och Pachomios på 300-talet. Examinanden diskuterar också den betydelse som föredöme som personerna i Gamla och Nya testamentet (till exempel Moses och Kristus) hade för askesen.

3.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden presenterar olika former av asketism och jämför dem med varandra.

I ett gott svar (5 p.) analyserar examinanden klosterväsendets uppkomst och utveckling och redogör för följande: Klosterväsendet uppstod i Egypten. Upphovsmannen anses vara Pachomios som grundade ett så kallat cenobium, ett kloster som bygger på gemenskap. I ett cenobium bor munkarna i egna celler men samlas till gemensamma gudstjänster och måltider. De jobbar också tillsammans i klostret. En annan form av andlig strävan är idiorytmi. Upphovet till idiorytmin är Antonius Eremiten och hans exempel på en eremits liv. Där följer varje eremit sina egna, individuella regler för andlig strävan och lever ensam i sin cell. De idiorytmiska klostren är färre än de kloster som bygger på gemenskap.

I ett berömligt svar (8 p.) redogör examinanden för Basileios den stores och hans syster Macrinas betydelse för utvecklingen av det andliga livet i klostret och deras roll som skapare av klosterreglerna. Examinanden redogör för principerna i reglerna och diskuterar dessutom både deras och klosterkallelens innebörd och syfte ur ett samhällsligt perspektiv.

4. Påståenden om den ortodoxa kyrkan och den ortodoxa kyrkans praxis (20 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden bedömer påståendena som sanna eller falska.

4.1. (5 p.)

Den armeniska kyrkans ledare katolikos är också den uniatiska kyrkans högste andlige ledare.

Den armeniska apostoliska kyrkan är den näst äldsta statskyrkan i världen. Den hör till de så kallade orientalisk-ortodoxa kyrkorna och dess ledare är katolikos Karekim II. De unierade kyrkorna lyder under påven. Påståendet är falskt.

4.2. (5 p.)

En ortodox kyrka är också en katolsk kyrka.

Det grekiska ordet katolsk betyder allmän, allomfattande och enhetlig. Ordet ortodox betyder rätt tro, rätt lära. Genom begreppen "katolsk och ortodox" definieras kyrkan och dess tro under de första århundradena. Ordet katolsk finns också i den Niceno-konstantinopolitanska trosbekännelsen ("jag tror på en enda, helig, katolsk och apostolisk kyrka") som är den ortodoxa kyrkans officiella trosbekännelse. Efter delningen av den kristna kyrkan fick ordet katolsk betydelsen den västliga kyrkan och ordet ortodox den östliga kyrkan. Påståendet är sant.

4.3. (5 p.)

Den ortodoxa kyrkan i Grekland har uppstått tack vare Paulus missionsarbete.

Aposteln Paulus åkte ut och missionerade och grundade församlingar. På sin andra missionsresa döpte han en grekisk handlande i purpurtyger i Filippi. Hela hans hushåll döptes också. Församlingar grundade av Paulus uppstod bland annat i Filippi, Thessaloniki, Korint och Aten. Grekerna hedrade Paulus som landets förste biskop. Grekland hade inte genomgått någon reformation och landets ortodoxa kyrka vilar på den tidiga kyrkans grund. Påståendet är sant.

4.4. (5 p.)

Meditation hör inte till den kristna traditionen.

Meditation är en övning där människan utvecklar sitt sinne eller utövar olika nivåer av medvetenhet. Meditation kan användas som avslappningsteknik och i avstressande syfte. Mantrat är ett ljud (till exempel "om") och används som ett hjälpmedel vid meditationen. Kristen meditation är en del av den kristna mystiken. I stället för ett mantra används en bön som kopplas till andningstekniken: "Herre Jesus Kristus Guds son, fräls mig ifrån synd". Den här oavbrutna böneövningen används fortfarande i synnerhet i klostren. Påståendet är falskt.

5. Kyrkorum (20 p.)

I svaret bedöms hur mångsidig och insiktsfullt examinanden kombinerar föremål och arkitektur i kyrkorummet med läromässiga betoningar i kyrkosamfunden. Svaret kan vara jämfö-

rande, men det förutsätts inte. I svaret kan det lutherska och ortodoxa kyrkorummet jämföras också med kyrkorum i andra kyrkosamfund.

I ett gott svar (10 p.) nämner examinanden minst två läromässiga betoningar som syns i kyrkorummet både i den lutherska och den ortodoxa kyrkan.

I den lutherska kyrkan kan examinanden nämna till exempel följande saker:

- Kyrkorummet och inredningen motsvarar behoven i gudstjänstlivet och de kyrkliga förrättningarna och är därför ganska enkla.
- Reformationen betonade undervisningen och ordets förkunnelse. Därför blev predikan på folkspråket ett viktigt element i den lutherska gudstjänsten och det märks i predikstolens centrala ställning.
- Bänkarna i kyrkorummet har också att göra med förkunnelsen och predikan.
- Också de två sakramenten i den lutherska teologin, dopet och nattvarden, märks i kordelen av kyrkan i form av altaret och altarskranket (altarringen) och dopfunten.
- Till reformationen hörde också att församlingsborna deltar i och undervisas genom psalmsång, vilket märks på psalmtavlan och orgeln i kyrkorummet.
- Läromässiga betoningar framträder i bilder, bland annat på altartavlan.

I den ortodoxa kyrkan kan examinanden nämna till exempel följande saker:

- I kyrkorummet ser vi kyrksalen och ikonostasen, det vill säga bildväggen, som finns mellan altaret och kyrksalen. Altaret är tydligt avskilt från kyrksalen. En liten upphöjning skiljer också altaret från salen. Altardelen i kyrkorummet beskriver himmelriket.
- Ikonerna, som fungerar som hjälpmedel i bönen, är en väsentlig del av den ortodoxa teologin och kyrkorummet. De hjälper en att koncentrera sig på bönen och riktar tankarna på livet efter detta.
- Ikonerna har också en pedagogisk uppgift och en terapeutisk funktion.
- Heliga personer har en central ställning i ortodoxin. Ikonostasen eller bildväggen, som förenar kyrkosalen och altaret och återger vissa bildmotiv och har Heliga porten i centrum, är en viktig del av det ortodoxa kyrkorummet. Heliga porten kallas också kungsporten. Endast prästerskapet får gå genom den.
- Altaret är den heligaste platsen i kyrkorummet; i altarrummet tjänstgör i allmänhet endast prästerskapet eller någon som har fått en speciell uppgift där.
- I mitten av kyrkan finns läspulpeten (ambo). Det brukar stå en ikon på den som beskriver den aktuella högtiden.
- På bilden ser vi minnesbordet för de avlidna till vänster. De ortodoxa ber för de avlidna och tror att de kan påverka livet efter detta. Kyrkljusen, eller böneljusen, är ett slags förmedlare av bönen.
- Stolen till höger är en biskopsstol.
- I kyrkorummet finns i allmänhet inte bänkar. Att stå upp hör i gudstjänsten samman med att upprätthålla uppmärksamheten och koncentrationen men också med att visa respekt, till exempel då det läses ur evangelierna.

I ett berömligt svar (16 p.) granskar examinanden ur många synvinklar, hur de läromässiga betoningarna märks i båda kyrkosamfundens kyrkorum.

6. Fredsavtalens inverkan på den religiösa situationen (20 p.)

Uppgiften består av två delar, som bedöms skilt för sig. I båda delarna bedöms, hur mångsidigt examinanden skildrar fredsavtalens inverkan på den religiösa situationen på Finlands område. Examinanden kan i sitt svar granska fredsavtalens verkningar antingen omedelbart efter att avtalen ingicks eller senare under historiens gång eller bådadera.

6.1. (10 p.)

I ett gott svar (5 p.) koncentrerar examinanden sig på den år 1323 ingångna Nöteborgsfredens verkningar uttryckligen på den religiösa situationen. Examinanden visar sig känna till den stora skiljelinjen, enligt vilken området väster om gränslinjen enligt Nöteborgsfreden blev under inflytande av Sverige och den katolska kyrkan och området öster om gränsen blev under inflytande av Novgorod och den ortodoxa kyrkan.

I ett berömligt svar (8 p.) beskriver examinanden mer omfattande och djupgående Nöteborgsfredens inflytande och nämner åtminstone två av följande faktorer:

- Fredsavtalet avslutade korstågen till Finland.
- Som en följd av fredsavtalet kom det dåvarande Finland att rikta sig mot Sverige, den katolska kyrkan och det västerländska kulturarvet.
- Den gränslinje som drogs upp i Nöteborgsfreden var inte odiskutabelt exakt som dagens gränser mellan stater. Därför var inte heller den ovan beskrivna kyrkliga gränslinjen tydligt avgränsad.
- Den överenskomna gränsen var i kraft nästan trehundra år och hade långsiktiga verkningar.

6.2. (10 p.)

I ett gott svar (5 p.) koncentrerar examinanden sig uttryckligen på vilka följder mellanfreden i Moskva hade för den religiösa situationen. Examinanden visar att hen i huvuddrag känner till vilka områden Finland enligt fredsvillkoren överlät till Sovjetunionen och att detta förorsakade en intern migration som ledde till att den ortodoxa befolkningen som tidigare i hög grad varit koncentrerad till de östra delarna av Finland nu spreds runtom i landet.

I ett berömligt svar (8 p.) skildrar examinanden mera omfattande och djupgående verkningarna av mellanfreden i Moskva och nämner åtminstone två av följande faktorer:

- Den ortodoxa kyrkan förlorade som en följd av andra världskriget en stor del av sin egendom och alla sina kloster.
- Fredsavtalet ledde till att det uppstod nya ortodoxa församlingarna på olika håll i Finland.
- Den ortodoxa befolkningen flyttades inte bara från Karelska näset och Ladogakarelen utan också från Petsamoområdet.
- De ortodoxa hade inte enbart positiva erfarenheter på sina nya bosättningsområden.
- I äktenskap mellan lutheraner och ortodoxa anslöt sig den ortodoxa partnern ofta till den lutherska kyrkan, vilket ledde till att den ortodoxa befolkningen minskade.

Meritarande är om examinanden beskriver och räknar upp områdena på kartan samt nämner att Porkalaområdet på kartan hyrdes ut för femtio år.

Del II

7. Definitioner av religion (30 p.)

Uppgiften består av tre delar, som bedöms skilt för sig.

7.1. (10 p.)

I svaret bedöms hur träffande examinanden tolkar och analyserar betoningar i de texter som ingår som material.

I definition 1 betonas speciellt religionens samfundsdimension. Vid sidan av detta nämner Durkheim också föreställningar, sedvänjor och moral, som anknyter till heliga, dvs. förbjudna och särskilda saker. Det väsentliga är ändå att ovan nämnda saker binder samman en viss människogrupp.

I definition 2 betonas religionens anknytning till övernaturliga varelser. Vid sidan av detta nämner Spiro, att religionen liksom andra kulturella institutioner också innefattar föreställningar, ett visst beteende och värderingar, men det är uttryckligen dessas anknytning till övernaturliga varelser som gör religionen till religion.

I definition 3 betonas tanken på religionen som ett symbolsystem, som får till stånd vissa sinnesstämningar och motivationer hos människor. Betoningen av symbolsystemet innebär samtidigt att denna definition lägger stor vikt vid religionens kulturella dimension. Med sinnesstämningar avser Geertz helhetsbetonade känslotillstånd, som religionen anses få till stånd. Motivationerna å sin sida får människorna att styra sitt handlande i en viss riktning. De innebär en dragning till viss verksamhet och tendenser att uppleva vissa känslor i vissa situationer.

I ett gott svar (5 p.) analyserar examinanden var och en av definitionerna och nämner i fråga om den första definitionen åtminstone samfundsdimensionen, i fråga om den andra definitionen åtminstone anknytningen till övernaturliga varelser och i fråga om den tredje definitionen symbolsystemet eller dimensionen att få till stånd sinnesstämningar och motivationer.

I ett berömligt svar (8 p.) analyserar examinanden med trovärdiga argument alla tre definitionerna. Svaret innehåller också jämförelse mellan definitionerna.

7.2. (10 p.)

I svaret bedöms hur övertygande motargument examinanden framför och motiveringarnas trovärdighet. Svaret bör på ett eller annat sätt visa, hur eller på vilka grunder man har kommit fram till motargumentet.

Mot var och en av definitionerna kan framföras många motargument. Det väsentliga är att examinanden nämner något motexempel eller någon dimension av religionen, som inte ingår i den ifrågavarande definitionen eller spelar en undanskymd roll i den. I den första och andra definitionen är de känslor som anknyter till religionen en sådan saknad dimension. Mot den andra definitionen kan man argumentera också med exempel på system som betraktas som religioner, men där övernaturliga varelser inte är viktiga (t.ex. konfucianismen). Å andra sidan kan den tredje definitionen på motsvarande sätt kritiseras för att inte nämna

den övernaturliga aspekten, då man talar om "uppfattningar om en generell ordning i tillvaron".

I ett gott svar (5 p.) framför examinanden ett rationellt motargument mot varje definition.

I ett berömligt svar (8 p.) framför examinanden ett trovärdigt motargument mot varje definition. Av svaret framgår tydligt vad motargumenten bygger på.

7.3. (10 p.)

Det finns otaliga sätt att definiera religionen. I bedömningen av svaret betonas examinandens motiveringar för hur hen har kommit fram till sin definition. Examinanden kan i sin definition också dra nytta av definitioner som ingår i materialet eller andra existerande definitioner av religion. Svaret kan också utformas som en kritik av att man definierar religion överhuvud.

I ett gott svar (5 p.) ger examinanden något slags definition av religion och framför åtminstone en relevant motivering till, varför hen har kommit till denna definition.

I ett berömligt svar (8 p.) framför examinanden en meningsfull definition av religion och motiverar den mångsidigt. Det betraktas som förtjänst om examinanden framför både starka och svaga sidor av sin definition och sätter den i relation till existerande religioner eller definitioner av religion. Kreativitet och överraskande synvinklar betraktas som speciella förtjänster, om motiveringarna är övertygande.

8. Lidandets betydelse i kristendomen (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms skilt för sig.

8.1. (15 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och mångsidigt examinanden diskuterar lidandet och dess betydelse inom kristendomen.

I ett gott svar (8 p.) förstår examinanden att begreppet "frälsningshistoria" ansluter till det frälsningsarbete Jesus gör för människorna. Hen kan återge i huvuddrag Jesus lidanden så som de nämns i Nya testamentet och förstår deras betydelse ur ett kristet frälsningsperspektiv. I ett gott svar ska åtminstone de viktigaste händelserna under stora veckan nämnas.

I ett berömligt svar (12 p.) tar examinanden även upp Gamla testamentet som en del av frälsningshistorien och nämner flera aspekter på Kristi lidandes historia. Hen redogör för någon av profetiorna om lidandeshistorian ur Gamla testamentet och ser kopplingen mellan Kristus frestelser och Kristus frälsningsarbete.

8.2. (15 p.)

I svaret bedöms hur strukturerat och insiktsfullt examinanden förstår den problematiska och konfliktfyllda ställning lidandet har inom kristendomen.

I ett gott svar (8 p.) beskriver examinanden lidandets grundläggande problem ur ett kristet perspektiv genom att diskutera frågan om varför Gud låter en oskyldig lida. Den här frågan

diskuteras i synnerhet i Jobs bok. Gud och Djävulen slår vad om huruvida den fromme Job förbannar Gud när han oskyldig möter olika svårigheter och lidanden. Lidandets problem får inte någon lösning i Bibeltexten, det visar Jobs konstaterande: "Herren gav, Herren tog, ära vare Herrens namn". Job accepterar situationen.

I ett berömligt svar (12 p.) redogör examinanden för lidandets problem dessutom med hänsyn till människans fria vilja. Människan orsakar lidande genom sina egna felbeslut. Meriterande är om examinanden kan ge aktuella exempel, såsom lidande på grund av klimatförändringarna på vissa områden, kriget i Mellanöstern eller flyktingarna som dör när de korsar Medelhavet.

9. De gamla ortodoxa patriarkaten (30 p.)

Uppgiften består av två delar som bedöms skilt för sig.

9.1. (10 p.)

I svaret bedöms om examinanden ger rätt namn på patriarkaten och deras verksamhetsområden.

I ett gott svar (5 p.) nämner examinanden de fyra patriarkaten, det vill säga Alexandria, Antiokia, Jerusalem och Konstantinopel. Patriarkatet Alexandria verkar i Egypten och övriga Afrika. Patriarkatet Antiokia verkar i huvudsak i Syrien och Libanon. Dessutom verkar ett stort antal kyrkor som lyder under patriarkatet i Nordamerika och Västeuropa. Patriarkatet Jerusalem verkar i Israel, Palestina och Jordanien och de övriga arabstaterna i Mellanöstern. Patriarkatet Konstantinopel verkar i huvudsak i Grekland (Kreta, Dodekaneiska ö-världen, Athosberget) samt i Europa och Nordamerika. Geografiskt sett är dess verksamhetsområde störst.

I ett berömligt svar (8 p.) nämner examinanden också centralorterna för patriarkaten, patriarkernas namn och att de ortodoxa i Finland lyder under Konstantinopel.

9.2. (20 p.)

I svaret bedöms hur sakkunnigt och insiktsfullt examinanden diskuterar patriarkatens ställning, betydelse och verksamhetsförutsättningar i dagens världspolitiska situation.

I ett gott svar (10 p.) tar examinanden upp följande:

- När det gäller patriarkatet Alexandria nämner examinanden att verksamheten blivit en utmaning i takt med det ökade intresset för islam och som en följd av den så kallade arabvåren.
- En utmaning för patriarkatet Alexandria är också dess omfattande verksamhetsfält i Afrika.
- Verksamheten för patriarkatet Antiokia har försvårats av krigstillståndet som redan pågått i över fem år. Dessutom bor majoriteten av patriarkatets befolkning i Nordamerika, och de kristna är en minoritet inom den islamska majoriteten. Situationen i Syrien visar sig också i situationen i Libanon för patriarkatet.
- Patriarkatet Jerusalem finns, precis som patriarkaten Antiokia och Alexandria, mitt bland de troende muslimerna. Verksamheten påverkas dessutom av meningsskiljaktigheterna mellan Israel och Palestina, i synnerhet som en stor del av de ortodoxa kristna bor på palestinskt område.

- Verksamheten för patriarkatet Konstantinopel försvåras av det politiska trycket från den turkiska statens sida som begränsar kyrkans verksamhet i Turkiet.
- Oberoende av de begränsade verksamhetsmöjligheterna har de gamla patriarkaten en obestridligt viktig ställning i och med att de representerar och upprätthåller den ortodoxa kyrkan och dess lära i världen.

I ett berömligt svar (16 p.) redogör examinandena på ett mer detaljerat sätt för frågor i anslutning till verksamheten. En fråga är förvaltnings- och gudstjänstspråket inom patriarkaten som, förutom det arabiskspråkiga patriarkatet Antiokia, är grekiska. Turkiet har stängt den teologiska skolan i Istanbul som hör till patriarkatet Konstantinopel. I ett berömligt svar redogör examinandena dessutom för synoden på Kreta i juni 2016 ur patriarkatens synvinkel och som en gemenskapsyttring.